

O postanku Poeove pesnitve «Krokar». Edgar Allan Poe pójasnjuje v eseju «The Philosophy of Composition» (Filozofija pesniškega ustvarjanja) način svojega umetniškega ustvarjanja vobče in fenomenalne pesnitve «Krokarja» posebej. To pesem je baje gradil od zadaj na spredaj liki Godwin svoje delo «Caleb Williams». Njegovo izvajanje je kljub dozdevni paradoksalnosti dokaj zanimivo, ker se krije često z izsledki sodobnih psihoanalitičnih literarno-znanstvenih teorij. Ne oziraje se na zunanje motive — resnične ali izmišljene dogodivščine — polaga Poe kot pristen lirik važnost na d o j e m, ki ga napravi stvar na našo dušo. Temu dojmu, ki se pojavlja v nejasnih obrisih v pesnikovi duši, išče primerneга ozadja, narativa. Izmed raznih dojmov sprejema le n o v e i n z a n i m i v e. Z racionalistično doslednostjo razlaga nato konstruiranje svojega «Krokarja» korak za korakom. Povod mu ni bil zunanji dogodek niti intuicija, temveč izdeloval ga je s precizno in strogo doslednostjo matematičnega problema. Zgodovina elaborata se pričinja s pesnikovo namero. podati javnosti delo, ki bi ustrezalo splošnemu kakor tudi kritičnemu okusu. Motiv te namere pa Poe skrbno zamolči «kot za pesnitev ko tako brezpomemben». Ker mu je šlo predvsem za e n o t n o s t d o j m a, si je zamislil primerno k r a t k o pesnitev (kakih 100 vrstic), ker le kratka pesem more biti dovolj i n t e n z i v n a, da izzove krepak dojem. Pesem naj služi edinole Lepoti, dočim naj služi Resnici proza. Lepota mu je istovetna z dojmom, ki ga vzbudi v duši kratka, intenzivna, preprosta pesem, a izraža se najpopolneje v t o n u žalosti, melanholije, ki izvablja solze. Da bi dal zaželenemu dojmu kar najkrepkejšega izraza, si je izbral enoten, kratek pripev (refrain), ki, ponavlja se za sleherno izraženo mislijo, krepí dojem v čitateljevi duši. Izbral je intenzivno besedo «nevermore» (nikdar več) s krepkim samoglasnikom o in plodovitim soglasnikom r, ki se razen tega spričo večnostnih perspektiv, ki jih odpira v naši duši, dá spraviti v logično zvezo z desideratom melanholije. Ker se mu je dozdevalo razumnega človeka nevredno, da bi ponavljal v eni sapi ta papagajski «nikdar več», je nadomestil človeka s krokarjem, ki je mimo tega po ljudskem verovanju v zvezi z najžalostnejšim (po Poe-u najlepšim) dogodkom v človeškem življenju — s smrtjo. Ta najžalostnejši (po Poe-u najboljši) dogodek je najpopolneje prikazan s smrtjo lepe, mlade ljubice. Za to ljubljeno žalujočega ljubimca je nato Poe spravil v zvezo z grozo zbujajočim dvogovorom s krokarjem. Deloma praznoveren, deloma v lastni tugi uživajoči študent polaga ptiču na jezik sugestivni odgovor «nikdar več». Krokarjev umni, introspektivni odgovor nas draži in mika. spočetka naivno in radovedno, naposled pa nas napolni z grozo in obupom. ki doseže vrhunec v napetem vprašanju: «Prerok,» pravim, «to ti bodi,» itd. Tu je klimaks pesnitve, ki napravi na našo dušo najsilnejši dojem. Po Poe-ovi teoriji je torej tukaj pričetek pesmi. In sam pravi, da je to kitico najprej napisal in po njej uravnal mero in ritem ostale pesnitve. Za prostor si je izbral svojo študijsko sobo, okusno opremljeno, z Minervinim kipom nad vrati, za čas konverzacije s krokarjem — pozno nočno uro, ko je mogel napol dremaje krokarja najprikladneje zamenjati s prikaznijo umrle ljubice in obrniti čitateljevo misel v transcendentalnost, tako da ostane naposled usodni krokar pred njegovimi duševnimi očmi kot večni simbol neminljivega, žalostnega spomina. — Ljubljanski Zvon objavlja prevod znamenite pesnitve «Krokar» v spomin sto in dvajsete obletnice pesnikovega rojstva. Griša.

Nagrade Francoske Akademije leta 1928. Med celo šumo nagrad, ki jih daje naslovnica, je največja (30.000 fr.) za miselno dramo s socialnimi in npravstve-

nimi smernicami. Ustanovil jo je dramaturg E. Brieux (r. 1858). Izmed 200 tekmecev jo je odnesel Ed. Schneider za *l'Exaltation*, rodbinski igrokaz, kjer se bije med seboj dvojno pojmovanje življenja: žrtev in svobodno uživanje, poltena in duhovna ljubezen.

Prix Heredia (3000 fr.) ima dvojni smoter: prvič bodriti umetnike soneta, torej slovstvene zvrsti, ki sta jo tolikanj uspešno gojila Ronsard in Du Bellay. 17. vek jo ponižal v družabno igrakkanje, tako da so jo še veliki romantiki omalovaževali, dokler je ni Kubanec José-Maria de Heredia povzdignil do sijajne višine v svojih *Trofejah*. Prosilčeva zbirka mora vsebovati vsaj 1 sonet, a ne več ko 14. Drugič se podeljuje izmenoma vsako drugo leto pesniku iz latinske Amerike, da bi se utrdile vezi med narodi istega izvora. Letos je imel literarni areopag izredno srečo: odlikovanec Armand Godoy je vnet sonetist in povrhu še s Kube doma.

Darilo za govorništvo se letos ni moglo podeliti nobenemu kandidatu. Zato so se nesmrtniki odločili, iti nazaj k stari šegi, namreč predlagati za predmet natečaja hvalo, t. j. bistro kritiko katerega izmed velikih pisateljev. Za prihodnje so si izbrali Musseta.

Broquette-Goninovo volilo (10.000 fr.) je pripadlo Paulu Hazardu, odličnemu profesorju, kakršni so Lanson, Jullian, Bédier. Na Francoskem kolegiju zavzema stolico južnih književnosti in tokrat predava po vseh državah v Ameriki.

Navdušen potovalec je tudi Jean-Louis Vaudoyer, romanopisec, pesnik in kritik, ki je prejel veliko leposlovno nagrado. «Kot rahločuten poet — tako ga poveličuje P. Bourget — si je ustvaril svojevrstno tehniko miline in preproščine, ki ga ne spaja z nobeno šolo.»

Plačilo za roman, ki naj poteka iz vzvišenega navdiha, so prisodili gospé Jean Balde. Njena *Reine d'Arbieux*, nesrečno omožena ženska, razvija dramo vestí na preprost in prijeten način v landeski pokrajini, ozirno načrtani. Polovico nagrade Paul Flat je dobil Julien Green za roman *Adrienne Mesurat*, zasnovan v Flaubertovem in Maupassantovem duhu, razkrajajoč kot Fr. Mauriac osobito mračna, neprijazna čuvstva, ki snujejo v potajnosti ter izbruhnjejo v tragičnih učinkih. Torej izrazito sodoben po svojem stremljenju.

Jeanbernatovo ustanovo je odbor poklonil Robertu Garricu za človekoljubni spis *A Belleville*, Juteau-Duvignauxovo pa P. Lhaudeu za *Le Christ dans la baulieue*. Oba moža delujeta kot prosvetitelja med najnižjimi sloji pariških predmestij po društvih «équipes sociales». Bratovščini krščanskih šol v Aleksandriji pa so poslali nesmrtniki veliko nagrado za francoski jezik.

Kakor vselej se je tudi tokrat zgodovinska stroka krepko odrezala. Z Gobertovim stipendijem prednjači Alfred Martineau za *Dupleix et l'Inde française* v štirih osminkih zvezkih po 500 strani. Hélène Porgès je namenila svojo zapuščino knjigi, ki more šolarčkem vcepiti ljubezen do Francije. Priznanje si je stekel Octave Homberg z delom *La France des cinq parties du monde*. Emile Gabory je posvetil tri snopiče revoluciji in Vendéjeji, ki se čitajo kakor drama: *Les deux Patries*, *la Vendée militante et souffrante*, *là Victoire des Vaincus*. S Thiersovo dotacijo (5000 fr.) je Akademija posvedočila, da Gaboryjevo prikazovanje točno ustreza njenemu pojmovanju zgodopisja: učenost oživiljena z leposlovnimi pomočki.

Za celotno slovstveno delovanje je bil odlikovan ostri opazovalec in tankočutni dušeslovec Paul Renaudin. Enako umetnostni kritik André Maurel, čigar priročniki *Petites villes d'Italie* so klasični, in belgijski romanopisec, grof Davignon. Med mnogimi drugimi laureati naj se omeni gospa Allotte de La Fuye, ki je posvetila svojemu stricu Juliju Verne-u prikupno biografijo.

Pri kritičnih razpravah se postavi beograjski rojak Arnautović, nosilec polovične Flatove nagrade za tri zajetne snopiče o Becque-u (Lj. Zvon 1928, št. 2). Doumic-ovo poročilo ga pomotoma nazivlje Tchecoslovaque! Beaulieux si je prislovnčaril prix Saintour za svojo *Histoire de l'orthographe*. Uradni izvestitelj se je s posebno pažnjo zamudil pri izredno uspeli študiji Andreja Siegfrieda *Utats-Unis d'aujourd'hui*.

A. Debeljak.

Ksaver Meško v češčini. V teku leta 1928. je izšlo v češkem prevodu več pripovednih spisov Ksaverja Meška. Antoš Horsák, ki je leta 1926. prevel «Mater» in «Naše življenje», se je tolikanj navdušil za Meška, čigar spise je spoznal čisto po naključju že v mladih letih in ki so ga ogreli za učenje slovenščine, da je izdal letošnje leto dva nadaljnja prevoda: «Mladim srcem» (oba zvezka v eni knjigi, z ilustracijami Saše Šantla in Ivana Vavpotiča) in «Legende o sv. Frančišku». Prvo knjigo («Mladým srdcím») je založil Josip Birnbaum v Brtnici, drugo («Legendy o sv. Františku») pa podjetni prevajalec sam. Horsák prevaja gladko in z ljubeznijo; v «Legendah o sv. Frančišku» sem opazil, da tu in tam krajša izvornik, včasih se mu pozna trud, s katerim skuša prelitati avtorjeve jezikovne finese v češčino. Potemtakem ima še vedno nekaj težav s slovenščino. Obe knjigi sta lepo opremljeni; zlasti «Legendy o sv. Františku» daleč prekašajo izvornik. Koncem leta je izšel nov prevod iz Meška v založbi Jos. Birnbauma. Naš rojak prof. Jos. Skrbinšek je spretno prevel «Volka spokornika». Knjiga «Vlk kajicnik a jiné příběhy» ni opremljena tako skrbno kot prejšnji dve. Ima ilustracije Fr. Podrekarja. Poseben pomen ji daje uvodna studija, ki jo je spisal prof. dr. Páta in ki je izšla tudi v posebnem ponatisu (tudi v Birnbaumovi založbi). Páta premotriva najprej položaj slovenske literature v času, ko se je pojavil Meško, nato pa zgoščeno in bolj informativno ko literarno-kritično opisuje Meškov literarni razvoj in njegovo življenje. H koncu primerja Meška z Ivanom Cankarjem in prihaja k sklepu: «Dejal bi, da se za proučevanje slovenskega duha medsebojno dopolnjujeta: česar ni pri tem, najdeš pri onem.» Med Pátovimi bibliografskimi podatki o Mešku v češčini pogrešamo biografsko-literarno studijo, ki jo je spisal Meškov prevajalec Antoš Horsák za «Ročenko» olomouškega «Našince» (1928, str. 91 do 109). Obe studiji — Pátova in Horsákova — sta mimo Grafenauerjeve «biografske skice» v «Letopisu Matice Srpske», 1928, zv. 317, pomemben prispevek k biografiji in literarnemu proučevanju Ksaverja Meška. Dalje je izšel koncem lanskega leta v zbirki «Ranná setba» Bablerjev prevod «Poljančevega Cenka». Meško je tedaj trenutno najbolj prevajan in čitan slovenski pisatelj med Čehi; hvala za to gre čudovito podjetni češki provinci, ki se ne straši izdajanja manj znanih pisateljev v dobrem prevodu in častni opremi — pač vzgled slovenskim mestom, ki so — kakor n. pr. v poslednjih letih Maribor — za slovensko knjižno produkcijo, žal, vse preveč pasivna.

B. B.

Urednikov «imprimatur» 3. februarja 1929.